

Toeval of beleid?

Regionale historische centra

In de wereld van het culturele erfgoed duiken met de regelmaat van de klok nieuwe termen op. Zo'n nieuw begrip is Regionaal Historisch Centrum. Mogelijk krijgt ook de museumwereld ermee te maken.

Het begon allemaal met een toevallige gebeurtenis. In 1998 namelijk fuseerden na een voorbereidingsperiode van enkele jaren het Rijksarchief en het Gemeentearchief te Utrecht tot het Utrechts Archief. Het samengaan was niet onlogisch: beide diensten waren al in hetzelfde gebouw gevestigd en de collecties sloten goed op elkaar aan. Wat aanvankelijk een incidentele gebeurtenis was, groeide binnen enkele jaren uit tot een startpunt van nieuw landelijk beleid.

te zetten. Op 7 februari 2000 lichtte hij de Tweede Kamer schriftelijk in over zijn beleidsvoornemens. Uitgangspunt van dat beleid is het streven om veel meer mensen te laten profiteren van ons nationale culturele vermogen. De staatssecretaris constateert een groeiende belangstelling voor de historie van de eigen omgeving. Ongeveer de helft van de Nederlanders zegt geïnteresseerd te zijn in de geschiedenis van streek en familie, maar slechts een fractie van hen houdt

belemmering voor publieksgerichte activiteiten. Projectmatige samenwerking vindt steeds meer plaats, maar is op den duur ook geen oplossing. De instellingen blijven te klein om werkelijk te kunnen investeren. Van der Ploeg ziet eigenlijk alleen heil in integratie van instellingen. Om het proces beheersbaar te houden wordt in eerste instantie alleen gedacht aan het samengaan van de Rijks- en de Gemeentearchieven in de provinciehoofdsteden. In enkele provincies is zo'n fusie al gerealiseerd, in de meeste andere wordt een samengaan voorbereid. Ook in Noord-Holland vinden gesprekken plaats tussen het Rijksarchief in Noord-Holland en de Archiefdienst voor Kennemerland, beiden gevestigd in Haarlem. De ambities reiken echter verder. Door de integratie van archieven ontstaan organisaties met een brede collectie die in staat zijn een groot en breed publiek te bereiken. Een dergelijke instelling is ook interessant als samenwerkingspartner voor andere culturele organisaties in stad en regio: musea, bibliotheken, erfgoedhuizen, toeristenbureaus en steunpunten voor de monumentenzorg bijvoorbeeld. Zo kan er een cultuurhistorisch platform ontstaan, waar men 'ook op afstand' informatie kan verkrijgen over de eigen collecties en tevens over die van andere instellingen. Uiteraard veronderstelt dat forse investeringen op het terrein van de digitale ontsluiting.

*Herstellingen der door storm geleden
na 13. April 1916*

Stroomversnelling

Nog voor het Utrechts Archief haar poorten opende, waren in verschillende andere provinciehoofdsteden gesprekken gestart die tot doel hadden soortgelijke samenwerkingsvormen te ontwikkelen. De toenmalige staatssecretaris van OC&W, Aad Nuis, signaleerde deze trend in maart 1998 in een brief aan de Tweede Kamer. Zijn opvolger Rick van der Ploeg vindt nu de tijd gekomen om een volgende stap

zich daar ook werkelijk mee bezig. Er is dus sprake van een 'groeimarkt' die onder andere door een bredere inzet van digitale media kan worden bewerkt. Maar ook het onderwijs zal via allerlei educatieve projecten meer aandacht moeten krijgen.

Kleinschaligheid

De kleinschaligheid van het Nederlandse archiefbestel vormt - aldus nog steeds de staatssecretaris - een

Regionaal Historisch Centrum

Voor deze nieuwe instituten is de benaming Regionaal Historisch Centrum in zwang geraakt. Een wat verwarrende naam, omdat tot nog toe alleen op provinciaal niveau initiatieven zijn ontwikkeld. Voorlopig is er dus vooral sprake van provinciale historische centra. Het veld heeft zich echter al van die term Regionale Historische Centra meester gemaakt en dat betekent dat we niet meer om de RHC's heen kunnen.

De vraag of dit alles ook deze aandacht in Het Peperhuis rechtvaardigt, valt niet eenvoudig te beantwoorden.

Weliswaar spelen in de ambities van de staatssecretaris ook musea een rol, maar het is nog absoluut onduidelijk hoe landelijk opererende musea daarin kunnen participeren. Toch is het zaak de ontwikkelingen op de voet te blijven volgen, juist omdat nog niet valt te voorspellen in welke richting die gaan. De in dit kader door de Vereniging Digitaal Erfgoed Nederland te ontwikkelen Netwijzer Cultuur biedt bijvoorbeeld interessante mogelijkheden. Op korte termijn moet daarin informatie over erfgoed beheerende instellingen worden opgenomen. Op de wat langere termijn zullen gegevensbestanden over door deze instellingen beheerd erfgoed beschikbaar moeten komen die digitaal met verschillende vraagstellingen kunnen worden benaderd.

Tegenstemmen

De voordelen van een nieuw bestel, in eerste instantie vooral gericht op het archiefwezen, worden door de overheid breed uitgemeten. De archiefwereld sluit zich daarbij aan, hoewel nog wat aarzelend. Er zijn echter ook kritische geluiden te horen, vooral afkomstig uit de hoek van het wetenschappelijk historische onderzoek. Het is de vraag of historici wel zo zitten te wachten op een drastische hervorming van het archiefbestel. Een goede ontsluiting van archieven, raadpleegbaarheid van collecties op afstand via digitalisering en aandacht voor het probleem van de digitale duurzaamheid zijn voor hen - maar zeker niet alleen voor hen - zaken van groter belang. Prof. Dr. J.C.H. Blom, directeur van het Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD), stelde tijdens een in mei gehouden studiedag over de RHC's dan ook voor om de komende tien jaar één miljard gulden aan het door de archieven bewaarde cultuurgoed te besteden. Het voorstel kreeg van de aanwezigen een warm applaus.